

Transformerende bibliotheken

Vaak mis je iets pas als het weg is, wordt het belang *visible upon breakdown*. Voor veel bibliotheken gold dat zeker tijdens de coronacrisis. Hun functie als informatievoorziening kon grotendeels online worden opgevangen. Veel boeken en tijdschriften zijn immers digitaal beschikbaar, en wat niet online te vinden was, kon worden gereserveerd en op afspraak worden afgehaald. Het was juist de belangrijke verblijfsfunctie van de bibliotheken die flink werd gemist. De pandemie liet zien dat de bibliotheek niet alleen een *lieux du livre* (plek voor boeken) is, maar ook een onmisbare *lieux du vivre* (een leefomgeving).

TEKST: RIANNE VAN MELIK (RIANNE.VANMELIK@RU.NL) EN JAMEA KOFI (JAMEA.KOFI@RU.NL), GEOGRAFIE, PLANOLOGIE & MILIEU (GPM) RADBOD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN. ZIE OOK TRANSFORMINGLIBRARIES.NET

Halverwege 2022 zijn wij gestart met een internationaal onderzoek naar de dagelijkse praktijk van bibliotheekmedewerkers, bezoekers, beleidsmakers en andere belanghebbenden om openbare bibliotheken te laten functioneren als belangrijke ontmoetingsplaatsen. Het driejarige project is getiteld *Infrastructure Libraries in Transformation* (ILIT) en is een interdisciplinaire samenwerking tussen de Radboud Universiteit (Nijmegen), de universiteiten van Lund (Zweden) en Wenen (Oostenrijk), en enkele praktijkpartners, waaronder EBLIDA (*European Bureau of Library Information and Documentation Association*).

De Amerikaanse socioloog Klinenberg noemt bibliotheken *palaces for the people* en pleit voor meer waardering voor zogenaamde sociale infrastructuur; plekken waar het sociale leven zich afspeelt. Denk aan bibliotheken, buurthuizen, speeltuinen, schoolpleinen en andere openbare ruimten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Die zijn net zo belangrijk voor het functioneren van de samenleving als infrastructurele voorzieningen zoals (spoor)wegen en gasleidingen. In ons project kijken we naar de bibliotheek als sociale infrastructuur die het verschil kan maken. De bibliotheek transformeert zelf voortdurend, maar kan ook gemeenschappen veranderen die worstelen met maatschappelijke problemen zoals werkloosheid, eenzaamheid en segregatie. Vandaar de naam van onze website die op twee manieren is uit te leggen: *transforming libraries*.

De bieb functioneert echter niet automatisch als sociale infrastructuur, zij wordt dat pas door alle praktijken van betrokken partijen. We noemen dit *infrastructurering*; een actieve vorm van infrastructuur. Anders gezegd: we bekijken de bibliotheek niet als zelfstandig naamwoord (in het Engels: *library*), maar als werkwoord (*to librarise/librarisng*). Bibliotheken reageren op veranderingen in de samenleving en luisteren naar de behoeften van hun gebruikers. Veel bibliotheken willen een *third place* zijn, waar gebruikers zich op hun gemak voelen naast hun thuis (*first place*) en werk of school (*second place*). Zo breidt de traditionele rol van de bibliotheek als plek van informatie zich uit naar plek van zorg. Dat deze transitie gepaard gaat met ontwikkelingen op gebied van beleid, organisatiestructuur, activiteiten en zelfs architectuur,

zullen jullie als lezer als geen ander weten. De behoefte aan een *third place* is ook gerelateerd aan politieke veranderingen, zoals bezuinigingen en de gekrompen verzorgingsstaat.

In ons project lopen we mee met bibliotheekmedewerkers en praten we met beleidsmakers, bezoekers en buurtbewoners in Rotterdam, Malmö en Wenen. Met deze nieuwe column willen we jullie op de hoogte houden van onze belangrijkste bevindingen. Na deze gemeenschappelijke eerste column schrijven we om beurten: de ene maand hanteert Rianne de pen, de daaropvolgende column is van Jamea. We vinden het spannend om te schrijven voor een publiek dat zelf veel meer ervaring heeft in de bibliotheekwereld dan wij, hoewel Rianne al bijna twintig jaar vrijwilliger is in de bibliotheek. Met onze achtergrond in sociale geografie (Rianne) en antropologie (Jamea) zien we onszelf niet als bibliotheekexperts, maar als *bibliotheekonderzoekers*. We willen een vlieg aan de muur zijn; om te observeren, te bevragen en – indien nodig – te bekritisieren. Dat is ook de meerwaarde van een internationale samenwerking, die kan onze ogen openen voor zaken die normaal lijken, maar dat misschien niet zijn. Zo waren onze buitenlandse collega's zeer verbaasd over het ontbreken van een bibliotheekopleiding op hbo- of wo-niveau en gratis lidmaatschap voor volwassenen in Nederland. Voor ons wellicht heel normaal, maar misschien toch het heroverwegen waard? We hopen jullie de komende tijd te prikkelen met zulke vragen en observaties!

Rianne van Melik (rechts) en Jamea Kofi (midden) met hun collega Friederike Landau-Donnelly (links) voor de Centrale Bibliotheek in Rotterdam bij de start van het onderzoek